

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΥΠΑΤΙΑ Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ

Η κέρη του μαθηματικού Θέωνος και η μυθιορμηματική ζωή της. Μιά όρξια κεπέλλα που ασταίζει τους φιλοσόφους με τό πνεύμα της. Η Υπατία και τὰ επιστημονικά της έργα. Η Υπατία στὰς Αθήνας. Η φίλια της με τόν Όρεσθη. Ο τραγικώτατος θάνατός της. Ένα φοβερό επεισόδιο τού βράδυ τής Μαγ. Παρασκευής κλπ. κλπ.

Τραγώκια όργόηται πέντε χρόνια μετά Χριστόν, ένθ υπή Ξεφταν συντηρούμενα καί τὰ τελευταία είδοθα τών αρχόντων Θεών, μιά ώρωσιωτή, Ξεφταν καί τολμηρή κόρη, ή Υπατία ή Αλεξανδρινή, θέλησε ν' ανεξωπορώσει την έθνική θρησκεία, αλλά βρήκε τραγικότατο τέλος. Θά δηγηθώμεθα έδώ την περίεργη ζωή της καί τὰ έργα της.

Η Υπατία ήταν κόρη τού Αλεξανδρινού φιλοσόφου καί μαθηματικού Θεώνος. Από μωρή ό πατέρας της—πού είχε καταλάβει τό προνομιοφό πνεύμα της—τήν άφιέρωσε στή γοήμιατα. Τήν έποη ή αυτή, στην Αλεξανδρεία, έπήγε τό περίφημο Μουσείο της, δυό όνομαστές βιβλιοθήκες, στις όποιες τού Πτολεμαίου είχαν άποταμειώσει κάθε άνθρωπινη σοφία. Ήσχησαν δυό φιλοσοφικές σχολές, έλιτογραφισές άκόμη καί Ιατρική Ακαδημία κλπ. Ζούσε λοιπόν ή Υπατία μέσα σέ μίαν άπρόσφατα πνευματική, κατάλληλη γιά την ανάπτυξή της. Καί σιγά - σιγά κατώφωσε νά ευθαρήνη στή τότε φιλοσοφικά συστήματα καί νά διακριθί τόσο, ώστε νά σκεπάζη άκόμη καί αυτή τή λάμψη τού πατέρας της. Συνέγραψε «Υπόμνημα εις Διοφαντόν», «Υπόμνημα εις τήν κωνία τού Απολλωνίου» καί άλλα γεωμετρικά συγγράμματα. Η ή κτην της γρήγορα ξεπέρασε τά όρια της Αλεξανδρείας καί άπό παντού έρχόνταναν νά θαυμάσουν τή κριτική όσοφον γυναικίκα καί νά διδάσκον άν' αυτή. Η Υπατία άνοίξε φιλόλογικά σά λόν, τό όποιο—κατά τή μαρτυρία τού Σουΐδα— ήταν τό έντενικώτερο τών αρχόντων της πόλεως καί τών φιλοσοφώντων. Έννοείται ότι πολλοί την έσορτζούσαν, άλλ' ή Υπατία «ή σφάδρα καλή τε καί εύείδη» ή δέν είχε σκοπό άκόμη νά δώσει σέ κανέναν την καρδιά της, ή ήταν πολύ άφοσιωμένη στή φιλοσοφία καί έννευ άπαφή σ' όποις ανασταγμένους τών Αθηναίων καί έξασκολευθόσε νά μιλή περί..... άθανασίας της ψυχής. Τέλος, βαρέθηκε την Αθήνα καί ενταγίστηκε στην Αλεξανδρεία, όπου άνοιξε καί δική της σχολή. Τά μαθηματά της έφταναν κατάληξη. Ο χρονογράφος Ιωάννης ό Μαλακάς την όνομάει «εξετριβόθησαν φιλόσοφος» καί άλλος «άγχαντον άστρον τής σοφής παιδείας».

Υπατία

... Η όμοια Αλεξανδρινή φιλόσοφος έθκοτώθηκε άπό τόν θανατικόν όζλο κατά τό τέταρτο έτος της πατριάρχιας τού Κηρύλλου, ήτοι στή 416 μ. Χ. Ένας έκκλησιαστικός συγγραφέας, ό Φιλοστέργιος, δηγγείτω ός έξής, τό τραγικό τέλος της: Η πατριάρχια τού Κηρύλλου Αλεξανδρείας έγκαινάστηκε με στασιές καί ταραχές, πού συντεράσαν γιά πολλά χρόνια την εκκλησία της Αλεξανδρείας προσητάσης. Ο Κηρύλλος, ήταν έξεργος χριστιανός φιλόσοφος, είχε τόν ένθουσιασμό τών πρώτων χριστιανών, αλλά γι' αυτό άκρωτός δέν ήταν καθόλον άνεξέθρησκος καί μύθοσε θανάτω τούς άλλωθόσηκους. Άπό τίς πρώτες πατριάρχιας πράξεις τόν γίνικε φανερό ότι δέν είχε σκοπό ν' άνεξηθή τούς πολεμίσους τής ορθόδοξου χριστιανικής πίστης. «Ούκ ήλθον βαλείν εύρήνην άλλά μά μάχαραν», έλεγε, έπαναλαμβάνοντας τά λόγια τού Χριστού με τή δική του άντίληψη.... Έπαχος της Αλεξανδρείας, στή χρόνια εκείνα, ήταν ένας νέος

άκόμη καί ώραίος άντρας, Όρεσθης όνόματι, Θαυμαστής καί φίλος της Υπατίας ό Όρεσθης, έσύχναζε τακτικά όχι μόνο στή μαθηματικά της, αλλά καί στή σπύτη της. Ένας Έλλην ιστορικός γράφει σχετικώς:

«Η Υπατία ήτο αναφανδόν φίλη τού Όρεστου. Ώς νεοπλατωνική φιλόσοφος είχε τόσους πούς την αναγέννησην της παλαιάς λατρείας καί έθνικής θρησκείας διά της καταλύσεως τού χριστιανισμού. Άλλά οι έχθροί της την έπολεμούσαν με όλων τών ειδών τά όπλα. Δίδωσαν στή λαό ότι καταγίνεται στις μαγικές τέχνες καί στή μαυική».

Στή χρόνια εκείνα ό μαθηματικός έθεωρούτο άνθρώπινο διαβολικό, μάγοι, όπως καί κατά τόν σκοτεινό Μεσαίωνα. Έγιναν μιά μικρή άφορμή γιά νά έρεθισθί ό όζλος έναντίον τους καί νά τούς σπύη στή θάνατο με βασανίστηρια. Την έχθρότητα αυτή της λαϊκής μάζας έναντίον τών μαθηματικών, την έτροψε καί ή πολιτεία. Υπάσχον διατάγματα ίσοζωρία τών αυτοκρατορικών Κωνσταντινού τού Μεγάλου, Ιουλιανού τού Παραβάτου, Θεοδοσίου τού Α' καί άλλων πού όρξον την ποιητή τού θανάτου εμά ή πρωςά ή εμά βοράς άγρίων θηρών» στους «εργομένους με άθηματικά ός», ό όποιο έκάναν μαγικές καί άλλες άποκομικές τεχνουργίες....

Ούκ αυτά συντέλεσαν στή μοιραία τραγωδία: Ήταν ή Μεγάλη Σαρακοστή τού 405 μ. Χ. Της τελευταίας έβδομάδες ό κληρικός, έχθρο τού Έπασχον Όρεσθη καί της Υπατίας, δυνάμωσαν την έναντίον τού πολεμική καί προσάθησαν με κάθε τρόπο νά ξεθροψήσουν τό θανατικό τού όζλου. Καί τέλος τό κατώφθησαν: Τή Μεγάλη Παρασκευή, μετά την τελετή της Αποκαθλώσεως, ένας «άναγνώστης» (σάν νά ποίη σημερα διάκος) της Έκκλησίας τών Ιουλοστόλων Κωνσταντινού καί Έλενης τών άλλου Νά τού Κάισρος), ένας σκετικώτατος άνθρώπος, αλλά εύλοκος σέ λαϊκή ρητορεία, όνοματι Πέτρος, άνεβηκε στήν άμβωνα καί μίλησε δογματικά έναντίον τών έχθρών τής χριστιανικής πίστης, τών άντιχριστών Όρεσθη καί Υπατίας, ό όποιο προσπαθών ν' αναστήλώσουν τά είδοθα τών ψευδών Θεών καί ζούν σκανδαλωδώς, καταρπιάνοντες τά χορητά ήθη».

Καί όταν ό θρησκομανής ρασοφόρος έκτάλαβε ότι τά λόγια τόν είχαν φέρει τό άποτέλεσμα τους, όταν έδύλασε στή πρόσώπα τούς την έξαση τού θανατικό μίσους, έρόναξε:

— Έμπρός! Αύ την άγάτην τού Χριστού!... Έμπρός νά τιμωρήσομεν τούς έχθρους τής Πίστης!... Θάνατος σ' όποις έδολωλάτραι!».

Εσχηματίστηκε άμέσως μιά όμητική διαδήλωση. Μπροστα έπήγαν ό ρασοφόρος κρατώντας τόν Έστωαγόμηνό! Στό όδρομύ τή πλήθη έπύκνωναν με νέους θανατικούς, ό όποιο έκονούσαν κινάτην καί σπαθιά καί άξίνες, καί σπύλιαν φοβερίζοντες τούς αέθνικούς. Ήταν ένα είδος στάσεως.

Λευθένθησαν στή σπύτη της Υπατίας, ή όποια όμοιος έκείνη την ώρα έβγιναν περίοια τού άμάξ της... Ήταν στή άνθος της ηλικίας της καί της όμορφιάς της, με ένα άνοητόζωρο άνοητικό κόρσισμα, πού τό έβυζε γιά πρώτη φορά. Μόλις την είδε ό όζλος έτοίλαπλασίασε τής φωνής του καί ριχτηκε κατάπύου της σάν έ-

νας άνθρωπος. Έστημάτησαν τ' άλογα, τήν εκατέβασαν από τ' άρμα, της Έξισχισαν τα ρούχα κα άρχισαν να τήν πετροβολούν...

Η Ύλατι έπροσπάθησε να καταφύγει στα πλαγινά σπίατα, άλλα παντού εβρισκε τις πόρτες κλειστές. Έξωρα, έπρόβαλε από μια γωνιά ο φίλος της, ο ώραιός Έπαρχος. Καί μόλις τήν είδε στην κατάσταση εκείνη, γυναιή, καταπονημένη, με τα μαλλιά χμμένα στους ώμους, γιά μιά στιγμή ήμνεσε κατάκλιητος.

— Σώσε με, Όσάτη, σώσε με! τού έγόναζε ή κόρη άπόλωση- τας τή βασανισμένα της καρδιάς.

Ο Έπαρχος, γμνονώντας τού σταθή, άμνησε να τήν χλασίσει, μη λογαριάζοντας ούτε τού πλήθος, ούτε τή μανία τών έχθρών. Μή τώλημ μοναδική καί ατόθυσια, σπάηκε μπροστά της, σάν άσπίδα, θέλοντας με τού ίδιο τού κομή του να προσάτησει τήν Ύλατι. Άλλ' ό πασοφόρος άρχηγός τού λαού έβρονάζε :

— Να καί ο έραστής της, χριστιανού! Να καί ο είδολοάτης Έπαρχος! «Θάνατος καί στούς δύο!».

— Θάνατος καί στούς δύο! έβόησε σάν αντίλαλος ο όχλος. Καί άντρες, γυναίκες, παιδιά, τούς έπετροβολούσαν, τούς έρριχναν δόξα- τας, ενώ μερικέ γυναικέσ μερικέσ από τή στήρη τού γειτονικού σπιτιού, τούς πέτοσαν κερμάδια!...

Και οι δύο μαρτυρικοί φίλοσφ έβσαν τέλος έξαντλημένο κατ' άλλου, καί τή λιθρία έπεσαν άδυνα κατ' άλλου καί τούς έθαψαν τά κόκαλα, τούς έθα- νάτωναν, τούς έσκέλευσαν...

Τέλος, όταν έπαραν να δείχνουν τού έλάχι- στο ίχνος ζωής, ο Πέτρος καί ο στήριγός τούς έλλημισαν, έδσαν τή δύο πτωματα από τή πόδια, καί σέροντάς τα με άλλαλαγμώς ημάθους, τή έβραν κάτω από τή παράθυρο τού Πατριάρχου Κρητίλου, όπου άναραν μεγάλη φρονία καί τή έκωραν!...

Έτσι εγράφη ή Ύλατι, ή κόρη τού μεγαλού Θεόνου, ένα από τή ενγενέστερα καί μεγαλοφανεστερα φιλοσοφικά πνευματά που έ- βγαλαν οι άιωνές!...

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Σήμερα γιορτή μεγάλη, σήμερα Λαμπρή. Σήμερα σήμερα καί γίνουν φαλαγγία άρμιά ράβονε κωνοφόρα ρούχα καί σπολιόυνται! καί όθε άπαντηθών φιλιούνται κα' άγκαλιάζονται. Σήμερα στα μεσοχώρια όλα άστράγγιζονε έμμορφάδες καί σπολιόια, κα' όλα αντίλαλούν από τή γλυκά τραγουδιό κατ' χορούσ. Ρυθμίζουν τή καλλιγράμια, λεβεντόπαιδα κα' άρματα άρχισά στη μέση καί με χαμάλια, ροδόστα κα' οι μαροναίτες, ρούδες κα' έμμορφές. Λυγερές σάν κωνοφόρα, σά μολές γλυκέσ, σάν Σωθίές καί σά Νεράιδές που λιμνοκοπούς στο λιμνοφύ, στο μετάξ καί στο μολίμια.

Ηιδάνοντα όλα χερι - χερι, όλα τραγουδιό τους καί τίς πέτρες ζωντανούν. Γύρω οι γυνόντες καθισμένοι άράδα - άράδα τούς ζητάνοζονε καί γλυκά τούς κωνοφόρον καί κωνιά - κωνιά ζευγαφόνονε κάθε νύ με κάθε χορη τους. Καί ό χορός καί τή τραγουδιό πάν άδάστα, Λυγερές καί καλλιγράμια σπώνοντα καί λιγούν καί στούς κόλλους όπου αλέκον άγναντέοντα, καί κωνιά γλυκοζηρύνοντα καί κωνοφόροντα κάθε χορη τόν καιό της, κάθε νύξ τή νύξ, όλες οι ματιές ταμίζον, κα' όλες οι καρδιές όρα με όρα ζευγαφόνονε καί κωνομιλούν.

Καί ό χορός καί τού τραγουδιό πάν στρωτά - στρωτά. Άζαμνα κωνοφόρια λάμνη γύρω ζύνετα, σείετα τού χορού τού πλήθος, κωνιαίτες, καί σά σήγνεμα μεριάζει καί ζωνοίετα πού περνάει λιμνοτριμμένο τ' άστράγγιθοντο, καί διαδάνει άνάμσα τού κα' όλα χορητά λιγερή κωνοφόρην καί κωνοφόρη.

Η περίσσια ή έμμορφά της, τού ζανθά μαλλιά, τή όλογάλανα τή μάτια, τού περιώθημα, οι χορσές οι τραηλιές της καί τού μάκιμια, ζύνονε στο χοροστάσι λάμνη ζαμνική.

Άλλοι λέν : ή Δημοπούλα, ή Μήτρος ή έμμορφη, πήρε πρόσλο τόν ήλιο, τ' άστρα μάτια της, κα' άλλοι : πήρε τού φεγγάρι, τόν άγνερόν.

— Άχ! κα' εγώ λεβεντής νάμον, κωνοφόρούλα, να με παίρναι στο χορό τους καί να χόρουν στο άλεμό της Λημοπούλας τής περιώφης!

† ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ο βασιλεύς Όθων

ΟΙ ΠΡΟΤΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΘΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Ή όδογραφη τών διαταγμάτων μεταθέσεως. Ο Σουλτάνης καί ο πανίσχυρος Γεωργαντάς. Κι' όμως δεν τέν... έραξε!... Οι πυρρετι τών Καλαμών καί τή παιδιό κα' Θεοδοσιάδ, Όπου καλείται ο ίδιος στην Άθήνα. Ο κ. Ύπουργός πιάνεται...στα πράσα!... κλπ.

Ένας σπουδαίος λόγος, στον όποιον έφείλε τή δημοτικότητα τού ο βασιλεύς Όθων, ήταν ή μεγάλη του ευσυνείδησια άπέναντι τών υπαλλήλων τού Κράτους.

Έξατοίσι πάντα βιβλίον διαγορήξ όλον άνεξαρτέτος τών υπαλλήλων, μέχρι τού τελευταίου άζουχ, τού όποιον έσυνουόείονταν καί κάθε διοικητική μεταβολή, καί ποτε δεν άποράσσε γιά μεταθήη κανένα άπ' αύτούς ή να τόν άπόλωση, άν δεν συνέτρεξαν σπουδαίς άρμοζές.

Σημτικά με τού θέμα μας είνε καί τή άνέκδοτα τού θα διαγορήξαι παρακάτω :

Ολονομικός έπαρχος στη Λεβαδειά ήταν κάποτε ο Κοϊνής Σουλτάνης, άνθρωπος τού καθήκοντος, ο όποιος αφοτόρα έβνε προήδρος τού Έλεγκτικού Συνεδρίου. Ο Σουλτάνης έλληνομορφή κάποτε ότι κάποιος ισχυρός πολιτεύμενος της επαρχίας, όνοματι Άντώνιος Γεωργαντάς κατέλαβε βιάως μερικέσ γαιές, οι όποιές ήταν κτήμα τού δημοσίου. Έτόξε τότε άμείσος επί τούτον καί τόν άνάγκασε να παρητηθή τή άδικον κατοχή του. Ο Γεωργαντάς τότε τάβιλε πείσσει να τόν άποικισθή από τή Λεβαδειά καί μεταχειρίσθηκε κάθε μέσο γιά να το πετύχ. Άν καί ήταν ό εννοουμένος τού βασιλεύς, άγωνιστής τού 1821, ύποπτοτατος καί γενοσιμιαστής, άν καί ύποστηριόταν από δύο σπουδαίους πολιτικούς παραγοντάς της εποχής του, τόν συμπατριώτη τού Φιλώνα, προήδρη τότε της Βουλής, καί τόν πολιτευόμενο της επαρχίας Θεόδω Σπυριώλιο, εντούτοις δεν κατόρθωσε όχι να πεισθή, άλλα ούτε να μεταθήη τόν έν λόγω έπαρχον. Κι' αύτο γιαιό ο Όθων είχε πληροφορηθή, εντομηταξ, τούς πραγματικούς λόγους, γιά τούς όποιους ζητούσε τή μεταθήη τού Σουλτάνη.

Άλλοτε πάλι ο έπαρχός της Λακωισίνης έπέβαλε στον Όθωνα διάταγμα περί μεταθέσεως τού Προποδικών Καλαμών Θεοδοσιάδου, με τή διαβεβαίωση ότι τή μεταθήη τήν ζητούσε ο ίδιος ο Θεοδοσιάδης, έπειδή τή πόλεος αύτής δεν ήταν καλό γιά τ' άφροστα παιδιό του. Ο Όθων, έπειδή πάντοτε έδυσπιστούσε προς τούς έπαρχούς του, ίδιος όταν έπρόκειτο να τού προτινόνε μεταθέσει, δεν έπέτρεπε τού διάταγμα, άλλα έδωσε έντολή στον κατόπιν Βασιλέον Έπιτροπον παρα τού Έλεγκτικού Συνεδριού Χαράλαμην, με τόν όποιον εννοιάσε ότι συνεδίετο στυνότητα ο Θεοδοσιάδης, να τού γράφη νόθη άμείσος στην Άθήνα καί να παρηκοπή ένόπιόν του, χωρίς άνάδοθη. Αυτό καί έγινε. Καί μόλις πήγε ο Θεοδοσιάδης σ' Άνάκτορα, ο Όθων, τόν ρούτησε άμείσος :

— Έ, λοιπόν, πός είνε τή παιδιό σου από ύγεια ;
— Θεαμία, Μεγαλειότατε, τού άπάντησε έκείνος. Τού κλίμα τών Καλαμών είνε πολύ καλό.

Μόλις τού άκουσε αύτο ο Όθων άναρε από θυμό. Συγκρατήθηκε εντούτοις καί έκάλεσε σ' άνάκτορα τόν έπαρχό της Λακωισίνης. Όπου να γιαιού ο έπαρχός, ο βασιλεύς έξακολούθησε να κωνεντιάη με τού συνομιλήτη του γιά διάφορα ζητήματα. Στο μεταξύ έγραψε καί ο έπαρχός στα Άνάκτορα, Μπαίνοντας στην αίθουσα άφροσίσεων, βρέθηκε άντιμέτωπος με τόν Θεοδοσιάδη, τόν όποιον έπέθετε ότι βρισκόταν στα Καλάμας. Φυσικά έάσπισε. Ο Όθων γράσε τότε καί τού ελε :

— Άπό 'δού, όποις βλέπετε, κάμε έπαρχός, είνε ο κ. Θεοδοσιάδης, ο όποιος με έβεβαίωσε ότι τή παιδιό του είνε πολύ καλό από ύγεια, ενώ έσείς που ήζυατε πη διαφορετικά πράγματα.

Ο έπαρχός τότε προσπάησε να δικαιολογήθη. Είπε, δηλαδή, πός κάποιος φίλος τού Θεοδοσιάδου τού είχε δώσει αυτές τίς πληροφορίες γιά τήν άφροσισια τών παιδιών του.

Όπου καί νάμνε, τόν διακέρη ο Όθων, τού διάταγμα δεν εννοή να τού έπαρχόφ, ο Θεοδοσιάδης θα έπιστρέψη στη θεσι του καί θα μείνη εκεί!...

Στό προσεχές άλλα άνέκδοτα τού Όθωνος.

